

अमेधे एकविंशतिर्यूपा सन्ति तत्र मध्यमोयूपोऽग्नि-
उसंज्ञः तत्र सप्तदश पशवोऽनियोजनीयाः अश्वः १
तुपरः २ (शृङ्गोत्पत्तिकालेऽतीतेऽपि शृङ्गहीनः आगः)
गोमृगः गवयः ३ । द्वौ चाग्नेयौ ४ एकादशवयवयुक्तौ ।
अग्निममन्त्रे वक्ष्यमाणा रोहितादयः द्वादश गाव इति
सप्तदश पशवोऽमध्यमयूपे बन्धनीयाः । द्वयोरेकादशवयववा-
सध्ये कृष्णधीवः, अश्वस्य रराटे पुरस्तात् ललाटे हन्वोरध-
स्तात् मेघी, अधोभागे शुक्रौ कृगौ, बाह्वोरश्वस्य पूर्वपादयो-
रेकैकः । अश्वस्य नाभ्यां श्यामश्चेतकृष्णरोमाऽजः श्वेतः
आगः दक्षिणपार्श्वे, वामे कृष्णः । बहुरोमपुत्रकौ
कृगौ पश्चात् पादयोरेकैकः । अश्वस्य पुच्छे श्वेतः, वेहत्
गर्भघातिनी, वामनः खर्वः पशुः पुच्छे एवम् एका-
दशानामश्ववयवतया कल्पयित्वा तथाविधौ एकादशि-
नौ द्वौ मध्ययूपे बन्धनीयौ अन्येषु एकैक इति भेदः
पृषतीत्यादीनां श्वेताः सौर्या इत्यन्तानां शतत्रयसंख्यकानां
पशूनां मध्ये पञ्चदश पशवः एकैकस्मिन् अश्वादयस्त्रयः
एते द्वादश च इत्येते पर्यङ्ग उच्यन्ते । अत्राश्वस्य शरीरं
तुम्बोफलवत् रज्ज्वा युस्मनीयम् । ततः कृष्णधीव
इत्यादयः अश्वस्य शरीरे यथोक्तस्थाने संबद्धा रज्ज्वा
बन्धनीयाः ततो रोहितादयः वक्ष्यमाणा द्वादश नियोज्याः
इतरेषु विंशतौ यूपेषु पञ्चदश पञ्चदश पशवः प्रत्येकमेका-
दशिनः इति षोडश इति भेदः” ।

अश्वादिपशुभेदाः देवसंहिताः यजु अ० २४ उक्ता यथा
“अश्वस्तूपरो गोमृगस्ते प्राजापत्याः कृष्णधीव आग्नेयो
रराटे । पुरस्तात्सारस्वतो मेघधस्ताहन्वोराश्विनावधोरा-
मौ बाह्वोः सौमापौष्णः, श्यामोनाभ्यां, सौर्यामौ श्वेतश्च
कृष्णश्च, पार्श्वयोस्वाष्ट्रौ लोमशसकथौ, सक्त्योर्वायव्यः
श्वेतः, पुच्छेन्द्राय स्वपस्याय, वेहद्वैष्णवो वामनः १ । रोहि-
तो धूम्रो रोहितः कर्कशो रोहितस्ते सौम्या, बभ्रुरश्वबभ्रुः
शुक्रबभ्रुस्ते वारुणाः, शितिरन्त्रोऽन्यतः शितिरन्त्रः समन्त
शितिरन्त्रस्ते सावित्राः, शितिवाङ्मरुतः शितिवाङ्मः
समन्तशितिवाङ्मस्ते वारुण्यः, पृषती क्षुद्रपृषती स्थूल
पृषती ता मैत्रावरुण्यः २ । शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो
सखिवालस्तश्विनाः, श्वेतः श्वेताक्षोऽरुणस्ते रुद्राय
पशुपतवे, कर्णायामा अवलिप्ता रौद्रानभोरूपाः, पार्ज-
न्याः ३ । पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निर्हृष्यपृश्निस्ते मारुताः,
फल्लगूर्लोहितोर्षीः पल्वलीताः सारस्वत्यः, ङीहाकर्णः शुण्डा
कर्णोऽङ्गालो हृकर्णस्ते त्वाष्ट्राः, कृष्णधीवः शितिकर्णो

क्षिसक्त्यस्तयेन्द्राग्नाः” कृष्णाङ्गिरसाङ्गिर्महाङ्गिस्तउ-
पस्थाः ४ । शिल्पा वैश्वदेव्यो, रोहिण्यस्त्रयव्यो वाचे, ऽवि-
ज्ञाता अदित्यै, सरूपा धात्रे, वत्सतयो देवानां पत्नीभ्यः ५ ।
कृष्णधीवा आग्नेयाः, शितिरन्त्रो वसूनां, रोहिता रुद्राणां,
श्वेता अवरोकिण आदित्यानां, नभोरूपाः पार्जन्याः ६ ।
उन्नत ऋषभो वामनस्त येन्द्रवैष्णवाः, उन्नतः शितिवाङ्मः
शितिपृष्ठस्त येन्द्रावार्हस्त्याः, शुक्ररूपा वाजिनाः, क-
ल्माषा आग्निमारुताः, श्यामाः पौष्णाः ७ । एता येन्द्रा-
ग्ना, द्विरूपा अग्नीषोमीया, वामना अनङ्गाह आग्ना-
वैष्णवा, वशा मैत्रावरुण्यो, अन्यत एन्यो मैत्रयः ८ । कृष्ण-
धीवा आग्नेया, बभ्रवः सौम्या, श्वेता वायव्या, अविज्ञाता
अदित्यै, सरूपा धात्रे, वत्सतयो देवानां पत्नीभ्यः ९ । कृष्णा
भौमाः, धूम्रा आन्तरिक्षा, रुद्रो दिव्याः, श्वेता वैद्युताः
सिद्धास्तारकाः १० । धूम्रान् वसन्तावात्मते, श्वेतान् शीघ्राय,
कृष्णान् वर्षाभ्यो, ऽरुणाञ्छरदे, पृषतो हेमन्ताय, पिशङ्गाञ्छ
शिराय ११ । त्रयव्यो गायत्र्यै, पञ्चावयस्त्रिष्टुभे, दिव्यवाहो
जगत्त्र्यै, त्रिवत्सा अनुष्टुभे, त्र्यवह उष्णिहे १२ । पृषवाहो
विराजे, उक्षाणो रुद्रा, ऋषभाः, ककुभे, जनङ्गाहः पङ्क्त्यै,
धेनवोऽतिच्छन्दसे १३ । कृष्णधीवा आग्नेया, बभ्रवः सौम्या,
क्षुपधस्ताः सावित्रा, वत्सतयः सारस्वत्याः, श्यामाः
पौष्णाः, पृश्नयो मारुता, बहुरूपा वैश्वदेवा, वशा द्यावा-
पृथिवीयाः १४ । उक्ताः संचरा एता येन्द्राग्नाः, कृष्णा
वारुणाः, पृश्नयो मारुताः, कायास्तूपराः १५ । अग्नयेऽग्नी-
कवते प्रथमजानात्मते, मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यः सशालान्,
मरुद्भ्यो रुद्रमेघिभ्यो वक्त्रिहान्, मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः संख-
टान्, मरुद्भ्यः स्वतर्ज्ज्ज्योऽनुष्टुपान् १६ । उक्ताः संचरा एता
येन्द्राग्नाः, प्राश्न्या माहेन्द्रा, बहुरूपा वैश्वकर्माः १७ ।
धूम्रा बभ्रुनीकाशाः पितृणां सोमवतां, बभ्रवो धूम्रनीकाशाः
पितृणां बर्हिषदां, कृष्णा बभ्रुनीकाशाः पितृणामग्निष्वा-
त्तानां, कृष्णाः पृषन्त स्त्रियम्बकाः १८ । उक्ताः संचराः
एता शूनासीरीयाः, श्वेता वायव्याः, श्वेताः सौर्याः १९ ।
एवं समाप्ता यूपाः इत्यश्वाद्याः सौर्यान्ताः सप्तविंशत्यधिक,
शतत्रयमिताः आस्याः पशवः सर्वे उक्ताः